

Ζυμῶν, ὡς δύναται μαρτυρῆσαι τὰ παροιμιῶδες μῆτε γυῖν, μῆτε γράμματα. Αἱ δὲ δυσκολώτεραι γυμνικαὶ ἀσκήσεις, οἷον ἡ πάλη, τὰ μέρη τοῦ πεντάθλου ἀλληλοδιαδόχως μόλις ἠδύναντο πρὸ τοῦ δεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας νὰ τελῶνται· ἡ δὲ πυγμὴ καὶ τὸ πρᾶγματιον ἴσως κατὰ πρῶτον μετὰ τὸ δωδέκατον ἔτος. Τὰ δύο τελευταῖα ἀγωνίσματα ὡς παίδων ἀγῶνίσματα ὅψις εἰσῆχθησαν καὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (Ὀλ. 41. ἡ πυγμή, Ὀλ. 145. τὸ πρᾶγματιον. Πανσ. Ε'. 8, 3.), καὶ ἐκ τούτου πιθανολογεῖται, ὅτι οἱ παῖδες κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν περιόδον ἐν τούτοις τοῖς γυμνασίοις πολλῶ ὀλιγώτερον ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἴσως δὲ οὐδ' ὅλως (ἐκτὸς τῶν ὅλως τῇ ἀθλητικῇ ἀφιερωμένων), ἢ ἐπὶ προσδοκητικῇ ἤδη τῆς ἡλικίας ἐπαιδεύοντο. Ἐν γένει προαίτιον βαθμῆδον καὶ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων γυμνασμάτων ἐπὶ τὰ δυσκολώτερα (προβλ. Krause Gymnast. u. Agonist. 1. σ. 560 κτλ.) τῆς ζωρᾶς δραστηριότητος τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ταῖς παλαισταῖς παρέχει ὁ Δουκιανὸς (Ἀναχ. ἦτοι περὶ γυμνασ.) ἐξαιρετὸν εἰκόνα, δυναμένην τοὺς σολωνεῖους χρόνους χαρακτηρίσαι.

Οἱ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν μὲν ἐπιτήρησιν τῶν ἡθῶν ἐπιτετραμμένοι ἄρχοντες ἐκτὸς τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου Παγῶν, τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐπισκόπου τῶν ἡθῶν ἐν γένει τῶν Ἀθηναίων, ἦσαν αἱ κρημαται καὶ αἱ σοφιστῆται, αἱ δὲ τὴν γυμνασίαν αὐτῶν, ἢ ὅλην ἢ μέρος, ἐπιτετραμμένοι, ὕστερον δὲ καὶ διευθύνοντες αὐτὰ, ἦσαν οἱ γυμνασιάρχαι, περὶ ὧν πολλὰ καὶ διάφορα ἠμφοσθητήθησαν παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, οἱ δὲ παιδεύται ἦσαν οἱ παιδοτρόφοι, αἱ ἀλεῖπται, αἱ γυμνασταὶ καὶ ἄλλοι κατώτεροι. Ἀλλ' ὁ περὶ τούτων πάντων ἰδιαίτερος λόγος εὕρεσκει τὸν οἰκεῖον τόπον ἐν τῇ γυμναστικῇ καὶ ἀθλητικῇ τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ἡ ἀρχαιοτέρα δ' ἐχρησίμευε μετ' ὀλίγον ὡς παιδευτικὸν στοιχεῖον. Ἡ ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσα μιμικὴ παρῆχε τῷ σώματι ζωηροτάτην ἐνφρασιν ρυθμικοῦ κάλλους ἐν πάσαις τοῖς κινήσεσιν. Οἱ ἐορταστικοὶ χοροὶ ἐνήργουν ἐπίσης ἐξαρτικῶς καὶ μορφοτικῶς ἐπὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου Ἕλληνας, καὶ ἰδίως ἰσχυρὸν νὰ ἐξεγείρωσι καὶ υποβάλωσι τὴν πρὸς ἀποπρεπὲς σχῆμα καὶ συμμέτρους κινήσεις αἰσθῆσιν (προβλ. Δουκ. περὶ ὀρχησ.). Ἐν δὲ τῇ ἐφηβικῇ τέλος ἡλικίᾳ ἐπῆρχοντο ἡ οὐλομακὴ καὶ ἡ ἰσχυρὴ, ὅπως προαπαρτίσωσι τὸν νέον εἰς ἀμύνορα καὶ πόμαχον τῆς πολιτείας (Πλατ. Λαχ. α. 181.). Ὁ δὲ βουλόμενος κατ' ἐξοχὴν εἰς ὑψηλότεραν πολεμικὴν ὑπηρεσίαν προπαρασκευασθῆναι ἐδιδάσκετο (τούλάχιστον ἀπὸ τοῦ πιλοπονησιακοῦ πολέμου) καὶ τὴν τακτικὴν (Ἀξιοχ. α. 366.).

Κατὰ δὲ τὴν προσεχῇ μετὰ τὸν πιλοπονησιακὸν πόλεμον περιόδον εἰς μὲν τῆς φυσικῆς ἐκπαιδεύσεως τὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα ὀλίγα νὰ προστεθῇσαν, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἠνέχθησαν τὰ τῆς πνευματικῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων ἐκείνων, ὧν αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις συνεχώρουν ἢ ἀπῆλθον ὑψηλότεραν παιδεύσειν. Οἱ γυμναστικοὶ ἄρχισαν τότε εἰς τὸν κύκλον τῆς διδασκαλίας

αὐτῶν οὐ μόνον ῥητορικὴν καὶ ποιητικὴν νὰ συμπεριλαμβάνωσιν, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικά τινα (Πλατ. Ἐραστ. 132.). Πρὸς τούτοις ὠριμώτεροι νέοι ἐδιδάσκοντο καὶ τὴν γεωμετρίαν, ἀστρονομίαν καὶ γεωγραφίαν (Ἀριστοφ. Νεφ. 201. Πλατ. Πρωταγ. 318. Θειστ. 145. Ἀξιοχ. 366.). Χωρογραφικοὶ γάρ ται, εἰ καὶ ἀτελεῖς ἔτι, ὑπῆρχον ἤδη πρῶτως (Ηροδ. Ε': 49. Ἀριστοφ. αὐτ. Πλουτ. Θησ. 1.). Τελευταῖον ἀνεφάνησαν οἱ σοφισταὶ μετὰ τῆς πολυτελοῦς αὐτῶν διδασκαλίας τῆς πολιτικῆς, διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς (Πλατ. πολιτ. Ζ'. 524. Ἀριστοφ. Ἡθ. Θ'. 1.). Ταύτης τῆς διδασκαλίας μετεῖχον εἰκότως μόνον οἱ υἱοὶ πλουσίων καὶ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, εἰς λαμπρὸν στάδιον μέλλοντες προπαρασκευασθῆναι.

Ἐπὶ τοῦ πιλοπονησιακοῦ πολέμου ἡ ἀρχαία ἐμνοπρεπὴς παιδεία ἐπαθε καιριωτάτην προσβολήν, αἱ πάλαι ἠθικαὶ ἀρχαί, ὑπὸ νέων ἄλλων, πρὸς τὸν ἐν τε τῷ δημοσίῳ καὶ οἰκίᾳ βίῳ ἀναπτυσσόμενον τρόπον τοῦ διασκεῖσθαι ἀναλογωτέρων παραγκωνισθεῖσαι, ἐκ μίσου ἐγένοντο. Ἡ δὲ μετατροπὴ αὐτῆς τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τοῦ πολέμου ἐκείνου ἐν μὲν Ἀθήναις ἰδιαίτατα ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ καὶ τῶν ἄλλων συμφορῶν, ἐν δ' ἄλλαις ἑλληνικαῖς πόλεσιν ὑπὸ τῶν στασιῶν καὶ τῶν δι' αὐτῶν καὶ ἐν αὐταῖς πραττομένων ἀσεδημάτων καὶ ὑπεβάλθη καὶ προσήχθη, ὡς κρίνει περὶ τούτου ὁ Θωνυδίδης (Γ'. 83.) μετὰ ψυχολογικῆς συνέσεως. Ἀλλ' ἂς τραπώμεν ἐπὶ τὴν δωρικὴν φυλὴν.

(Ἐπεται συνέχεια).

Δ. Ι. ΜΑΤΡΟΦΡΙΑΝΣ.

ΤΑ ΧΕΙΡΟΚΤΙΑ ΤΟΥ ΟΜΕΡ ΠΑΣΑ.

—ο—

Πρὸ δεκαπέντε ἢ εἰκοσι περὶ τοῦ ἐτῶν νέος τις, παρυσιαστὴς εἰς Βιδίνιον, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν διοικητὴν τῆς Χοασίν-πασᾶν. Ὁ νέος αὐτὸς ἦτο ὠραῖος ὡς κόρη καὶ μεγαλοπρεπὴς ὡς ἡμίθεος. Εἶχε τὴν μὲν ὄψιν λευκὴν καὶ καθαρὰν, τὸ δὲ βλέμμα γλυκὺ καὶ ἁγύτατον, καὶ τὸ ἀνάστηκθαι ῥωμαλίον. Οἱ Τούρκοι, τιμῶντες εἰς ἄκρον τὰς εὐγενεῖς φυσιογνωμίας, τὸν ὑπεδέχθησαν εὐμενῶς, καὶ ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν τὸ κατὰ τάλυμα τοῦ πασᾶ.

Ὁ Χουσαίν-ἰσρατοπάδευε τότε παρὰ τὸ Βιδίνιον. Ἐνῶ δὲ τινα τῶν ἡμερῶν ἐξύπνησε δύσθυμος, ὁ νέος ἄγνωστος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν του.

— Τί θέλεις; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ πασᾶς.

— Νὰ ὑπηρετήσω τὴν ὑψηλότητά σου.

— Ἐγὼ πολλοὺς ὑπηρετῶ. ὦρα σου καλῇ.

Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς Τουρκίαν συνήθειαν, καὶ οἱ ἐλάχιστοι τῶν ἀνθρώπων προσφέρουσι δῶρα πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας. Καὶ ὁ ἡμέτερος νέος ἐκβάλων ἀπὸ τοῦ θυλάκιον τοῦ μικροῦ φάκελλον, ἐντελείσκει αὐτὸν εἰς τὸν πασὰν καθικετεύσας αὐτὸν νὰ τὸν δεχθῇ.

— Τί εἶναι τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ πασὰς ἀνοίξας τὸ φάκελλον.

— Χειρόκτια, ὑψηλότητε.

— Καὶ εἰς τί χρησιμεύουν;

— Ὅταν περιπατῇς εἰς τὸν ἥλιον, αἱ ἀκτῖνες τοῦ δὲν θὰ καίουν τὰς χεῖράς σου (αἱ τοῦ Χουσεῖν ἦσαν λευκοτάται), καὶ ὅταν θὰ κρατῇς τὸν χαλινὸν τοῦ ἀλόγου σου, τὰ δάκτυλά σου δὲν θὰ πληγόνωνται ἀπὸ τὸ σκληρὸν δῆρμα.

— Καὶ πῶς φοροῦνται αὐτὰ τὰ χειρόκτια;

Ὁ νέος ἐβάλλεν ἀμέσως τὸ ἐν ταύτων εἰς τὸν πασὰν.

— Καὶ τὸ ἄλλο.

Ὁ νέος ἐβάλε καὶ τὸ ἄλλο. Ὁ δὲ Χουσεῖν ἐφοτάλησε τρεῖς τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας ἀνέτεινεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ, ἐπὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ αἰσυχόμενοι ἠτένιζον χαίροντες τὰ χειρόκτια.

Δυνάμει τῶν χειροκτίων τούτων τὰ ὅποια ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐλαχύνοντο ὅτε πασὰς καὶ οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ, ὁ ἀγνωστος ἄνθρωπος παρὰ τῷ Χουσεῖν, γενόμενος καὶ πιστὸς αὐτοῦ ὑπασπιστής.

Ὁ ἀγνωστος οὗτος νέος ὀνομάζετο Μιχαὴλ Χαττάς, Κροάτης, πρόην μὲν μηχανικὸς ὑπὸ τὴν κυβερνήσιν τῆς Αὐστρίας, σήμερον δὲ ἀρχιστράτηγος ὑπὸ τὴν τῆς Τουρκίας.

Ἀλλὰ πῶς ὁ ἀπατρις, ὁ ἄπορος καὶ δραπέτης ἐκείνος Γερμανὸς, παρεσκύεας τὸ μέλλον αὐτοῦ δι' ἐνὸς ζεύγους χειροκτίων; Ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι περίεργος.

Τέταρτος υἱὸς τοῦ Πέτρου Χαττάς, εὐγενοῦς ἀλλὰ πτωχοῦ ὑπολοχαγοῦ τῆς Αὐστρίας, ὁ Μιχαὴλ οὗτος ἦτο τόσῳ φιλάσθενος ὅτε ἐγεννήθη, ὥστε δὲν ἠθελε βεβαίως ζῆσαι ἄνευ τῶν σπανίων περιποιήσεων τῆς φιλοστοργιότητος μητρὸς τοῦ.

Περὶ τὸ δέκατον ὀγδοὺν ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ, καταταχθεὶς εἰς τὸ σῶμα τῶν γεφυροποιῶν εἰς Καρλουστάδην, καὶ μετὰ δύο ἔτη ὀνομάσθη ὑποσπιστάστης εἰς Ζάραν ἐν Δαλματίας.

Μεταπλεῖον πολιτικῆς τιμῆς συννομισίας, ἐξωρίσθη ἐκουσίως, καὶ μετέβη εἰς Τουρκίαν μόλις ἔχων τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον χωρίον εἰς ὃ ἐφθασεν ἐκαλεῖτο Ὁμέρ-Ουνάς, ὀνομάσθη καὶ αὐτὸς ἀποστατήσας Ὁμέρ, καὶ προσχώρησεν εἰς τὴν Βοσνίαν. Προσδληθεὶς καὶ ἀπογυμνωθεὶς ὑπὸ ἀγωγιατῶν, ἔμεινεν ὀλόγυμνος, καὶ χωρικός τις ἔδωκε πρὸς αὐτὸν ἐνδυμα καὶ ποσότητά τινα χρηματικὴν. Ἐλθὼν εἰς Βουγαλοῦκα, προσεκαλλήθη ὡς γραφεὺς εἰς μίνα μικρὸν ἔμπορον.

Ἀλλ' ἐκεῖ τὸν ἀνέμεινε κατηγορία, ἥτις παρ' ὀλί-

γον νὰ τὸν μακρύνῃ ἀπὸ τῆς τραχείας ὁδοῦ ἥτις ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν δόξαν.

Ὁ ἔμπορος εἶχεν ὡραίαν θυγατέρα, τὴν ὁποίαν, παρατηρήσας ὁ Ὁμέρ, ἠσθάνθη πάλλουσιν τὴν καρδίαν τοῦ. Καὶ αὕτη δὲ ἡ κόρη δὲν ἶδε μὲ ἀδιαφορίαν τὸν νέον ἐξορίστον, τὸν γενναῖον καὶ σοφὸν ἐκείνον μηχανικὸν μεταδληθέντα εἰς γραφεῶν, τὴν λευκὴν καὶ λεπτὴν ἀλλ' ἀνδρικήν ἐκείνην χεῖρα, κρατοῦσαν δυσφύως κονδύλιον ἀντὶ ξίφους.

Οἱ δύο νέοι συνεννοήθησαν χωρὶς νὰ συνομιλήσωσιν ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ τοῦς ἐνόησε χωρὶς νὰ εἰπωσὶ τι πρὸς αὐτόν.

Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν ἐστειλε πρὸς τὸν Ὁμέρ δύο μικρὰ κιβώτια, ἐξ ὧν τὸ μὲν περιεῖχε δακτύλιον γάμου καὶ καταγραφὴν τῆς ἐμπορικῆς τοῦ περιουσίας, τὸ δὲ ἄλλο, βαλάντιον πλήρες χρυσοῦ καὶ ξίφος τῆς Δαμασκοῦ.

Ὁ Ὁμέρ ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο κιβωτίων, δηλαδὴ, ἢ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἐμπόρου, ἢ τὴν ἀναχώσιν τοῦ καὶ τὸν στρατιωτικὸν βίον.

Δὲν ἐδίστασε δὲ νὰ κρατήσῃ τὸν δακτύλιον καὶ τὸν κατάλογον, καὶ ν' ἀποπέμψῃ τὸ βαλάντιον καὶ τὸ ξίφος.

Τὴν ἐπιούσαν ἐτελέσθησαν οἱ ἀρραβῶνες ἐν μίᾳ εὐθυμίας καὶ ἀγαλλιᾶσεως.

Ἀλλὰ τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν ἡ κόρη, καταπονηθεῖσα ἀπὸ τὴν χαράν της, ἠσθάνθη καὶ δὲν ἀνέλαβε πλέον.

Ὁκτὼ ἡμέρας καὶ ὀκτὼ νύκτας τὴν περιεπονήθησαν ὁ τε πατὴρ καὶ ὁ μνηστὴρ, καὶ κλαίοντες ἠσθάνθησαν τὴν τελευταίαν πνοήν της.

Μετὰ τὸν θάνατόν της ὁ ἔμπορος ἔωκεν ἐκ νέου εἰς τὸν Ὁμέρ τὸ ξίφος καὶ τὸ βαλάντιον, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν.

— Ὁ Θεὸς τὸ ἠθέλησε! ἦτον γραμμένον! Εἶθε ἡ δόξα νὰ σὲ φανῇ πιστοτέρα ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν!

Ὁ νέος Ὁμέρ ἐδέχθη τὸ δῶρον, καὶ ἀσπασθεὶς τὴν κατάφυχρον χεῖρα τῆς μνηστῆς τοῦ, διευθύνθη εἰς Βιδίνιον, ὅπου ἐγενεὶν ὑπασπιστής τοῦ Χουσεῖν, ὡς ἰδομεν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πασὰ ὁ Ὁμέρ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ μοναίρη, καὶ τὸ 1852 διωρίσθη, διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ, ἀρχιστράτηγος τῶν κατὰ τὸν Δουναβὶν στρατευμάτων.

Ἰδοὺ ὁποίους καρποὺς γεννᾷ ἐν ζεύγος χειροκτίων ὅταν εὐρίσκεται εἰς καλὰς χεῖρας.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).